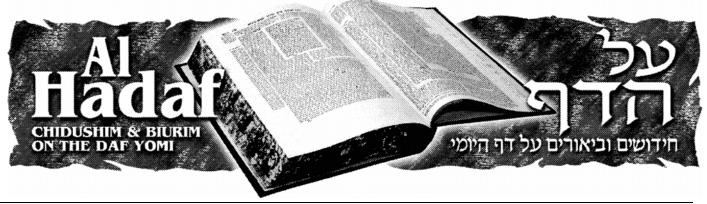
מוקדש לזכר נשמת בתנו ואחותנו היקרה מרת בתיה רחל זקהיים - ברעכער ע"ה שעלתה בסערה השמימה יום כ"ב שבט - תנצב"ה

-הונצח ע"י ר' משה יוסף וונציה זקהיים ור' אליהו שמואל ואילה ברנאי נ"י

Megillah 1/ No.42/ Feb. 9 '07

• Edited by Rabbi Zev Dickstein •

מגילה דף ב-יז/ כא שבט תשס"ז

דף ב. כפרים מקדימין ליום הכניסה

The Mishna says that people who dwell in large non-walled towns read the *megillah* on the 14th of Adar (Purim), but those who live in small villages may read the *megillah* earlier, on the יום הכניסה (day of assembly, which is the Monday or Thursday preceding Purim).

• Monday and Thursday are called the ממי (days of assembly) because the villagers would often travel to the large cities on those days to have their disputes settled in the city courts which, as a rule, were in session only on Mondays and Thursdays. [The Ritva explains that the villagers would come to the city on Mondays and Thursdays to hear kriyas haTorah.]

Rashi explains that the sages permitted the villagers to perform the mitzvah of *megillah* prior to Purim because the villagers were generally unlearned folk who needed a learned city dweller to read the *megillah* on their behalf. The sages allowed them to fulfill the mitzvah of *megillah* on the יום הכניסה when they often travelled to the city anyway, so that they should not have to make another trip to the city on Purim.¹

The Rosh² disagrees with Rashi and maintains the reason the villagers were permitted to read the *megillah* on the יום הכניסה
was not because they were unlearned folk and

incapable of reading the *megillah* themselves, but because it was difficult for them to gather a *minyan* for *megillah* reading in their sparsely populated villages.³

The Rosh argues that it is not permitted to have a city resident read the *megillah* on the מכיסה on behalf of some villagers (as Rashi says) because the rule is that one who is not obligated in a mitzvah cannot perform it on behalf of others (Mishna, Rosh Hashana 29a, see Al Hadaf ibid.). The Rosh asks how Rashi can permit a city dweller, who is not obligated to read the *megillah* on the יום הכניסה, to read the *megillah* on behalf of the villagers.

In explanation of Rashi's position, the Turei Even and R' Akiva Eiger suggest that Rashi does not mean that the villagers listen to the city dweller as he reads the *megillah*, but rather the villagers must read along with him from their own *megillos*. Thus, the *Baal koreh* from the city merely helps the villagers read the words of the *megillah*; he does not read it on their behalf while they listen silently to his reading (i.e., he is not אוני ביי (i.e., he is not אוני (i.e., he is not while they).

דף ג. מבטלין תלמיד תורה למקרא מגילה

The Gemara relates that the students in Rebbi's *beis hamedrash* would interrupt their Torah studies on Purim to go hear the *megillah*, because the mitzvah of *megillah* takes

precedence over the mitzvah of *talmud Torah* - Torah study. The Rambam⁵ adds: Since reading the *megillah* takes precedence over *talmud Torah*, it certainly takes precedence over other *mitzvos*.⁶

The Noda B'Yehuda's son, Horav Yaakov Landau, wonders why interrupting one's Torah learning to read the *megillah* is called bitul Torah - an interruption of Torah study. Reading or listening to the *megillah* should be considered Torah study since Megillas Esther is one of the twenty-four sacred books of the Torah (it is part of the scriptures) and consequently it should be obvious that one may interrupt his studies to read the *megillah*.

In answer, the Rashash cites the Shulchan Aruch⁹ who writes that after a person completes תורה שבכתב (Tanach), and Mishna, he should spend most of his time studying Talmud. The Bais Ephraim¹⁰ explains that if one is capable of studying a topic of Torah which requires a great deal of mental exertion (e.g., Gemara and its commentaries) and instead spends his time studying less demanding topics (e.g., reading Chumash and Navi), it is considered as though he wasted time from Torah study (since he is not utilizing his full intellect). Therefore, interrupting a Gemara lesson to read the megillah would generally be forbidden under the law of bitul Torah - if not for the fact that the mitzvah of reading the megillah on Purim supersedes talmud Torah.11

Horav Shlomo Kluger¹² answers that the study of *Tanach* and the *megillah* is a fulfillment of *talmud Torah* only when one studies them for the sake of *talmud Torah*. When one reads the *megillah* on Purim for the sake of the mitzvah of *megillah*, he does not simultaneously fulfill the mitzvah of *talmud Torah* with that reading.

The Aruch Hashulchan¹³ answers that time is wasted when a Torah class is interrupted so that the people could go to the synagogue to hear the megillah. Going from the beis hamedrash to the beis haKenesses (where the megillah is read) takes time and additionally, waiting until the megillah reading begins usually takes time. [The Ran explains that rather than read the megillah

for the students in the bais medrash where they studied, they would all travel to the central bais haknesses because it is a special mitzvah for the *megillah* to be read before a large crowd, ברב עם.] Therefore, interrupting Torah lessons to hear the *megillah* is considered bitul Torah and would be forbidden - if not for the fact that the mitzvah of reading the *megillah* (in the presence of a large crowd) takes precedence over other *mitzyos*.

דף ד. נשים חייבות במקרא מגילה

• As a rule women are exempt from מצות עשה time related *mitzvos* (such as *tzitz*is which is performed only by day).

R' Yehoshua b' Levi states that even though reading the *megillah* is a מצות עשה שהזמן גרמא, women are obligated in this mitzvah because אף - they, too, were included in miraculous deliverance from Haman's threat of annihilation.

Rashi (Arachin 3a) says that since women are obligated in the mitzvah of *megillah* they can be מוציא (read it on behalf of) men.¹⁴

The Bahag (cited by Tosfos) rules that women are not qualified to read the megillah on behalf of men. The Bahag indicates the mitzvah of megillah has two components: (a) קריאה (reading); (b) שמיעה (listening); and he holds that women are only obligated in שמיעה, whereas men are also obligated in קריאה. ¹⁵ As stated above, one who is not obligated in a mitzvah cannot perform it on behalf of one who is. By extension, one who is exempt from a portion of a mitzvah cannot perform the mitzvah for one who is obligated in the entire mitzvah. Therefore, women who are exempt from קריאת המגילה cannot read the *megillah* for men. [Note: Based on the principle of שומע כעונה - listening is tantamount to reciting - a man can fulfill his obligation of קריאה by listening to another man read the *megillah* for him.]

The Marcheshes, 16 in seeking a rationale for the Bahag's novel assertion, cites a Gemara below on 14a in which Rav Nachman says that hallel is not recited on Purim because קרייתא זו - the reading of the megillah takes the

place of *hallel* (for it is an expression of gratitude to Hashem).¹⁷

The Marcheshes thus points out that the reading of the *megillah* serves a twofold purpose: (a) it publicizes the miracle of Purim (פרטומי ניטא), (b) it is a fulfillment of the mitzvah to recite *hallel*.

The Marcheshes submits:

- 1. The obligation of פרטומי ניסא can be fulfilled through <u>שמיעה</u>, whereas the mitzvah of *hallel* requires קריאה recitation (or having it recited on one's behalf שומע כעונה).
- 2. Women are obligated in פרסומי ניסא but not in the mitzvah of *hallel*. Therefore the Bahag is of the opinion that whereas men are obligated in אַריאת המגילה, women are only obligated in שמיעת המגילה and cannot read the *megillah* for men. 18
- The Marcheshes points out that the *megillah* is read at night only for the purpose of פרטומי, and not for the sake of *hallel* (because the obligation to recite *hallel* on the festivals is always performed during the day¹⁹). Accordingly, he suggests that the Bahag would agree that women can be מרטומי men on the night of Purim since their obligation on the night of Purim is the same (i.e., פרטומי ניטא, which requires only hearing the *megillah*).²⁰
- The Magen Avraham²¹ cites a Zohar Chadash (Medrash HaNe'elam Rus) that says that a woman should preferably not read the *megillah* herself but should listen to a man's reading.²²

דף ה. אמר רב מגילה שלא בזמנה בעשרה

1] Rav says that when the *megillah* is read שלא (in its irregular time), it may only be read in the presence of a *minyan* - a quorum of ten people.

Rashi explains that שלא בזמנה refers to the case of villagers who read the *megillah* before the 14th of Adar, on the יום הכניסה (the Monday or Thursday preceding Purim). Since there are not many people reading the *megillah* at that time, it must be read in public to publicize the miracle (פרסומי ניסא). [The Mishna Berurah²³ suggests that since the basis for requiring a

minyan is פרסומי ניטא, perhaps the minyan may even be comprised of - children who are below the age of Bar Mitzvah - because their presence also provides פרטומי ניטא. 24

However, when the *megillah* is read on Purim, Rav says that it may be read even in private (without the presence of a *minyan*). Rashi explains that since at that time the *megillah* is read all over, there is sufficient even if it is read in private.

The Chachamim (end of 2a) assert that the villagers were permitted to read the *megillah* on the יום הכניסה only during the time of the Bais Hamikdash. Today this is no longer permitted because of a concern that people might miscalculate the correct date for Pesach (as they might think that Pesach begins thirty days after the *megillah* is read). Accordingly, the Rishonim point out that Rav's halacha (requiring a public reading of the *megillah* when it is read on the יום הכניסה) was no longer relevant in his day since Rav lived after the destruction of the Bais Hamikdash.

The Tur²⁵ cites Rishonim that are of the opinion that if an individual embarks on a trip a few days before Purim (and cannot take a *megillah* with him) he should read the *megillah* (on the 11th, 12th or 13th of Adar) before he leaves on his trip. [There is no concern that the reading of the *megillah* by a single individual will cause a miscalculation of the date for Pesach.] Accordingly, Rav's halacha is relevant even today with regard to an individual who reads the *megillah* prior to Purim before embarking on a trip. According to Rav this individual must read the *megillah* in the presence of ten people since he is reading it 7.26

The Rosh explains that Rav's halacha is relevant in the case in which Purim (or Shushan Purim) falls on Shabbos when the *megillah* is read on Thursday (or Friday, see Mishna 2a and Gemara 4b).²⁷

2] The Turei Even questions why when Purim falls on Shabbos must the *megillah* be read only in public. Since in such a case everyone advances the *megillah* reading to Thursday (or

Friday), there is the same פרטומי ניטא on that day as when the *megillah* is read on Purim (when private reading is permitted).

The Turei Even answers that according to the Rosh the reason the *megillah* may be read in private on Purim is not because everyone reads the *megillah* then (as Rashi says), but because the many other *mitzvos* that are performed on Purim (i.e., משלוח מנות, משתה ושמחה, ואיסור (הספד ותענית) generate sufficient ברסומי ניסא When Purim falls on Shabbos and the *megillah* reading is advanced to Thursday, there is no added ארפומי ניסא on Thursday because the other *mitzvos* of Purim are not performed then. Therefore, to enhance פרסומי ניסא the Rosh holds that the *megillah* must be read in public on that day.²⁸

דף ו: יגעתי ומצאתי תאמין

1] R' Yitzchak says that if one claims, יגעתי ולא (lit., I have toiled and did not find) - "I have exerted myself in Torah study and did not succeed" - do not believe him because one who truly toils in Torah will certainly succeed. Conversely, do not believe one who claims that he attained success in Torah study without effort, because it is axiomatic that the acquisition of Torah knowledge requires יגיעה - exertion and diligence.

The Gemara explains that יגיעה guarantees success only with regard to חדודי (erudition or astuteness, i.e., the ability to properly comprehend Torah), but with regard to אוקמי - remembering one's learning (and having the ability to render accurate halachic decisions), success depends on סייעתא דשמיא - special Divine assistance.

The Gemara in Beitzah 38a relates that when R' Abba emigrated from Bavel to Eretz Yisrael he prayed to Hashem that the local *talmidei chachamim* should approve of his Torah thoughts and opinions. The Gemara reports, however, that when R' Abba arrived in Eretz Yisrael and tried to resolve a difficulty raised by the local *talmidei chachamim*, his answer was roundly rejected and he was scorned.

The Zer Zahav²⁹ suggests that R' Abba

earned his humiliation because his prayer was not appropriate. Since the ability to comprehend Torah (and to present valid logical arguments) depends solely on the degree of one's toil in Torah (as R' Yitzchak says), there was no point in R' Abba praying that he should be able to present satisfactory Torah thoughts. In order to dispel the notion that one can acquire Torah erudition through prayer, without exertion, R' Abba's prayer was rejected (even though he was a *talmid chacham* who toiled in Torah).

In contrast to the above, there is a different Gemara which implies that prayer for success in Torah study <u>is</u> appropriate. The Gemara in Berachos 28b relates that upon entering the *Beis hamedrash*, R' Nechunia ben Hakaneh would pray for Divine assistance in his Torah study. He would say יהי רצון - "May it be Your will, Hashem that I not stumble in halachic decisions...that I not declare prohibited that which is permitted."

The Zer Zahav explains that R' Nechunia ben Hakaneh prayed for Divine assistance in retaining his Torah knowledge and for the ability to render accurate halachic decisions. Regarding such matters prayer is appropriate, for our Gemara says that Divine assistance is required with regard to אוקמי גירטא.

2] Horav Aharon Kotler²⁹ notes that R' Yitzchak's use of the term יגעתי (במצאתי - I have toiled and I have found it - implies that the Torah knowledge that one acquires through his diligent study is likened to a found object or a gift, rather than an acquisition that one is entitled to. He explains that R' Yitzchak is teaching that there is a guarantee from Hashem that one who expends proper יגיעה for Torah study will gain an understanding and wisdom which exceeds his natural capability - as a reward for his efforts. Therefore the Torah wisdom attained through מציאה בתורה is viewed as a מציאה בתורה (or gift), rather than a purchase.³⁰

Alternatively, the Vilna Gaon³¹ explains that the term מציאה alludes to the Gemara in Niddah (30b) which says that every fetus is taught the entire Torah in his mother's womb, and when he

exits the womb a malach (angel) causes him to forget the Torah. The forgotten Torah is considered an אבידה - a lost object. When one studies and re-acquires the Torah wisdom that he learned in his mother's womb, it is considered as though he has retrieved a lost object and the Torah is called a מציאה - found object.

דף ז. משלוח מנות איש לרעהו

The megillah says that there is a mitzvah on Purim of מנות איש לרעיהו - sending portions one to another. R' Yosef deduces from the plural term מנות (portions) that one must send at least two portions of food 32 to at least one friend. 33 The Rambam 34 writes that this is the minimum requirement. However, if one sends משלוח מנות to more than just one friend he is משובח - praiseworthy. 35

The Terumas Hadeshen³⁶ explains that the purpose of this mitzvah is to ensure that everyone will have sufficient food for the Purim feast.

The Ramoh³⁷ writes that if one tried to give his friend משלוח מנות but the friend refused to accept it, he has fulfilled his mitzvah and he need not give another friend instead. The Chasam Sofer argues that if the purpose of the mitzvah is to provide one's friend with food for the seudas Purim, then it is not logical that one fulfills the mitzvah unless the friend agrees to accept the gift.

The Chasam Sofer, 38 thus suggests, that according to the Ramoh there is a different reason for the mitzvah of משלוח מנות. He cites the Manos Halevi who says that the mitzvah of the Manos Halevi who says that the mitzvah of was instituted to promote friendship and harmony between friends and neighbors. The mitzvah was given to counter Haman's argument that the Jewish people are an עם אחד - a nation of discordant people. The act of offering משלוח מנות to a fellow man automatically sends a message of goodwill even if the gift is declined.

The K'sav Sofer³⁹ maintains that according to this understanding of the mitzvah one cannot fulfill the mitzvah of משלוח מנות with an

anonymous gift. If the beneficiary of the משלוח does not know who sent him the gift, he obviously will not know to whom to be grateful, and the משלוח מנות will not achieve the desired effect of harmony and goodwill.

On the other hand, according to the Terumas Hadeshen, one who sends משלוח מנות anonymously has fulfilled the mitzvah, since he provided the recipient with food for the Purim feast.

דף ח: ספרים נכתבים בכל לשון

The Mishna says that in contrast to tefillin and mezuzos which must be written in אשורית - lashon hakodesh (and in the square script used by scribes today), the twenty-four books of Tanach (scripture) may be written in any language.

There are several understandings of this halacha:

- (a) The Ramban indicates that this halacha pertains to the mitzvah of *kriyas haTorah* reading from the sefer Torah in the *beis haKenesses*. The Mishna teaches that even if the sefer Torah is written in a foreign language, it is valid for *kriyas haTorah*.
- (b) The Ran indicates that this halacha pertains to the mitzvah of כתיבת ספר תורה writing a sefer Torah. [There is a mitzvah for every Jew to write his own sefer Torah, or to commission a sofer to write it for him, see Al Hadaf to Sanhedrin איר.] The Mishna teaches that one fulfills this mitzvah even if the *sefer Torah* is written in a foreign language.

The Turei Even finds difficulty with this approach because the mitzvah to write a sefer Torah pertains only to the Torah itself (חמשה - the five books of Moses), but not Nevi'im and K'suvim. The words of the Mishna indicate that the Mishna's halacha is relevant to all twenty-four books of Tanach.

(c) The Turei Even explains that the Mishna teaches that it is permitted to write Tanach in a foreign language for one's private study (but not tefillin and mezuzos). However, one does not fulfill the mitzvah of כתיבת ספר תורה if he writes a sefer Torah in a foreign language.

(d) The Meromei Sodeh explains that the Mishna's halacha pertains to *k'dushas seforim* (the sanctity of holy books). The Mishna teaches that *tefillin* and *mezuzos* which were written in a foreign language do not contain sanctity, but *Tanach* written in a foreign language must be treated with sanctity.⁴⁰

דף ט . מעשה בתלמי המלך

The Gemara relates that Talmai Hamelech (King Ptolemy), an Egyptian king, once sequestered seventy-two Jewish sages in seventy-two separate rooms and ordered each one to translate the Torah into Greek. The translators decided to revise several difficult Torah verses to prevent King Talmai from misunderstanding and mocking the Torah (because they discerned that Talmai was neither prepared nor willing to accept the sages' explanation of these verses). Miraculously, all seventy-two sages wrote identical translations to the Torah, all of them modifying the Torah in the exact same manner.

The historian Josephus Flavius relates in Sefer Yosefun⁴¹ that King Ptolemy was extremely impressed with the sages' translation of the Torah. The non-Jewish king and his minister publicly praised the beauty of the Torah and the wisdom of the Jewish sages, and they sent gifts to the Bais Hamikdash.

Despite the seemingly great kiddush Hashem, this event was considered a sad chapter in Jewish history. The Bahag⁴² (citing Megillas Taanis) relates that during that period the world was cloaked in darkness for three consecutive days, and that it is customary to fast on the 8th of Teves which is the date this venture began.

The Chasam Sofer⁴³ explains that while this translation enabled non-Jewish scholars to admire the Torah's wisdom, it only made it possible for them to appreciate the beauty apparent on the Torah's surface. However, the deeper meaning of the Torah with its inner secrets was lost in the translation. Many Jewish people began viewing the Torah through the eyes of the non-Jewish scholars who mistook the

Torah as a secular book of knowledge and philosophy. They stopped appreciating the fact that each word of the Torah is laden with meaning and depth, and they lost sight of the fact that Torah study brings one closer to Hashem.

In addition, the Chasam Sofer writes that prior to this incident, the masses were not knowledgeable in foreign languages, and the knowledge of the sciences was known to the sages only through the study of Torah. Having a Greek translation of the Torah, opened the floodgates for the study of the Greek language, and consequently, for the study of Greek sciences and philosophy as well. Therefore, it was considered a sad event because it resulted in a continuous reduction of Torah study and mitzyah observance.

דף י. מקריבין אע"פ שאין בית

The Gemara cites a dispute as to whether the *kedusha* initially conferred upon the Bais Hamikdash site when it was built departed at the time of the churban, or not.

R' Yehoshua is of the opinion that קדושה לעתיד לבא - the original kedusha of the Bais Hamikdash site is eternal - and therefore he says מקריבין אעייפ שאין בית - it is permissible to sacrifice *korbonos* even after the destruction of the Bais Hamikdash because the site is still holy.

The Rambam⁴⁴ rules in accordance with R' Yehoshua that the Bais Hamikdash site is still holy today and therefore he says that one who enters the Temple Mount in a state of *tumah* is not subject to the kares penalty.⁴⁵

The Sheilas Dovid⁴⁶ writes that even though the Rambam rules that the site of the Bais Hamikdash is still holy today, there are many halachic obstacles which make offering *korbonos* today impossible.

Some of the concerns raised by the Sheilas Dovid are: (a) We cannot ascertain the precise area of the Bais Hamikdash and *mizbeach* and it is imperative that a *korbon* be offered only on the *mizbeach* site that was delineated by the *nevi'im* at the time of building of the Bais

Hamikdash. ⁴⁷ (b) The *mizbeach* stones must be cut with only the *shamir* (special insect that can cut stone evenly), not with other instruments. Since we do not have the *shamir*, we cannot build a valid *mizbeach*. ⁴⁸ (c) We lack תכלת (which requires blue dye from the chilazon) without which we cannot manufacture *bigdei kehunah*, and a Kohen may not perform the avodos of the *korbon* without *bigdei kehunah*. (d) We are not sufficiently certain of the lineage of the *Kohanim* today. ⁴⁹ Therefore without a navi to reveal to us who is a genuine Kohen, no one is qualified to perform the avodah. (e) Everyone is ממא מת and we do not have a *parah adumah* to purify ourselves of this *tumah*. ⁵⁰

Another point to consider (even if some of these concerns could be alleviated) is that the Minchas Chinuch writes that even according to the one who holds that the Temple site is holy today, and *korbonos* may be offered there, there is no obligation today to offer *korbonos*.

Moreover, the Aruch Laner⁵¹ infers from the posuk (Vayikra 26:31 - ולא אריח בריח ניחוחכם - I will destroy the Bais Hamikdash and I will not smell the scent of your offering) that a *korbon* brought today lacks the benefit of ריח ניחוח (i.e., it doesn't provide satisfaction to Hashem).

דף יא. הוא אחשורוש המלך מהודו ועד כוש

The *megillah* begins by telling us that Achashveirosh's kingdom extended from Hodu until Cush, [which encompassed] one hundred and twenty-seven lands.

The Gemara cites a dispute between Rav and Shmuel. One says that Hodu and Cush were at two ends of the world and the *megillah* is telling us that Achashveirosh's rule spanned the entire world. The other maintains that Hodu and Cush were neighboring countries and the *megillah* is telling us that Achashveirosh had the ability to control and rule over all 127 lands of his regime with the same might that he ruled over Hodu and Cush (which were relatively easy to rule because of their proximity).

The Midrash Lekach Tov⁵² explains that Rav

and Shmuel were not disputing the location of these two countries, for such a dispute could have been decided by examining a map or asking a geographer. They agree that Hodu and Cush were neighboring countries. However, since the earth is a sphere, one opinion views Hodu and Cush as being at two distant ends of the earth. He maintains that the posuk is referring to all the lands that lay between Hodu and Cush when circling the earth via the long route. The other opinion maintains that the posuk means to say that Achashveirosh was able to control his entire kingdom with the same authority as he controlled these two neighboring countries.

R' Akiva states in the Midrash⁵³ that the 127 lands of Achashveirosh's kingdom corresponds to the 127 years that Queen Esther's ancestor, Sorah Imeinu, lived (Bereishis 23:1). The Midrash Shmuel explains that Achashveirosh was a wicked person who did not deserve to rule over such a large kingdom. The Midrash is attributing his kingdom to the merits of the ancestor of his queen to be.

The Alshich⁵⁴ explains that the *megillah* invokes the memory of Sorah in referring to Esther to teach that although Esther was not spared from the hands of Achashveirosh as her ancestor Sorah was spared from Pharaoh (Bereishis 12:17), she was still a righteous woman. The only reason that Hashem did not spare her from Achashveirosh was that her union with him was necessary in order to save *Klal Yisrael* from annihilation.

דף יב. מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה

The fact that Haman almost succeeded in annihilating the Jewish nation indicates that they deserved such a fate because of their sins (and were saved only because they fasted and did teshuva). The talmidim of R' Shimon bar Yochai suggested that their fate was warranted because they derived pleasure from Achashveirosh's feast.

R' Shimon bar Yochai, however, argued that this sin was not sufficient basis for the destruction of all the Jews because only the Jews of Shushan partook in the feast. Consequently, he maintains that they were deserving of their fate because when Nevuchadnezzer was king they prostrated themselves before a golden statue made in the king's image.

The Maharal⁵⁵ asks why Hashem delayed punishment and not punish the Jewish people in the times of Nevuchadnezzer when they committed the sin.

The Yaaros Devash⁵⁶ suggests a fascinating answer. The Midrash⁵⁷ relates that Nevuchadnezzer adorned the golden statue with the Kohen Gadol's *tzitz* (head plate) that he plundered from the Bais Hamikdash. Thus the Jews were cleared of any guilt at that time because they could argue that they were bowing to Hashem (whose name is inscribed on the *tzitz*), not to the idol. However, this argument was subsequently discredited during the feast of Achashveirosh, as will be explained.

Chazal tell us that Achashveirosh used the holy vessels of the Bais Hamikdash for serving drinks at his feast (מכלים שונים).58 personal use of the vessels of the Bais Hamikdash is a grave sin (מעילה בהקדש) which carries the penalty of מיתה בידי שמים (death through the hands of Hashem). Nevertheless, this sin was not the reason the Jews deserved extinction because they argued that the vessels were no longer sanctified, as will be explained. The posuk in Yecheskel (7:22), in foretelling the destruction and desecration of the first bais hamikdash, states "ובאו בה פריצים וחללוה" - the ravagers will enter [the bais hamikdash] and desecrate it. The Gemara in Avodah Zorah 52a infers from the expression "וחללוה" that the vessels of the bais hamikdash became chullin (devoid of sanctity) when the bais hamikdash was conquered (see Al Hadaf ibid.). Therefore, it could be argued that the plundered vessels used at the feast were no longer sanctified and their use did not incur the death penalty.

Thus, by their behavior at the feast the Jews demonstrated that they considered the plundered vessels of the Bais Hamikdash to be defiled and devoid of sanctity. Consequently, they no longer were able to claim that they intended to prostrate themselves before the *tzitz* rather than to worship the idol, for the plundered *tzitz*, by their own admission, was devoid of sanctity. Therefore, the death verdict for worshiping the image of Nevuchadnezzer was not sealed until the time of Achashveirosh's feast.

דף יג. כל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו

The posuk in Shemos 2:10 relates that Moshe Rabbeinu was taken from his home and raised in Pharaoh's palace by Pharaoh's daughter (Basyah). Since Basyah raised Moshe, the posuk in Divrei Hayamim I 4:18 refers to her as the woman who gave birth to Moshe.

The Gemara derives from this that a couple who rears an orphan (or any forsaken child⁵⁹) in their home is considered by the Torah as though they are his natural parents.⁶⁰

This statement has several halachic ramifications:
(a) The Chachmas Shlomo⁶¹ deliberates whether one fulfills the mitzvah of having children (פרו) by raising an orphan in his home.⁶²

- (b) The Hagaos Maimonios⁶³ maintains that if one refers to his adopted son in a legal document as "my son so-and-so," the document is valid because our Gemara says that raising a child is akin to fathering him. [The Tumim,⁶⁴ however, qualifies this *halacha*. He says if the father has a natural son with the same name as his adopted son then such a document is invalid since it lends itself to misinterpretation. In such a case the father would have to clearly specify in the document that he is referring to his adopted son.]
- (c) The Chasam Sofer⁶⁵ indicates that when an adopted child signs his name on a document, or is called to the Torah, he may refer to himself as Reuven, the son of his foster father, instead of the son of his natural father. [The T'shuvos Tzur Yaakov⁶⁶ maintains that if an adopted child divorces his wife, he must be referred to in the va as Reuven, the son of his natural father, not the son of his foster father. Consequently, he disapproves of an adopted child being called to the Torah with his foster father's name because

of a concern that that name might be used in a divorce.]

(d) The Chasam Sofer⁶⁷ rules that an adopted child may recite *kaddish* after the passing of his foster father. However, where there is a conflict (i.e., in a *shul* where they allow only one person to recite *kaddish*), the natural children take precedence.⁶⁸

דף יד. רב נחמן אמר קרייתא זו הלילא

The Gemara offers three reasons why *hallel* is not recited on Purim as it is on Chanukah and other festivals.

- (a) There is a rule that (subsequent to b'nai Yisrael's conquest of Eretz Yisrael) *hallel* is not recited for miracles that occur in chutz la'aretz. Since the miracle of Purim occurred in Persia, *hallel* is not recited.
- (b) Rav Nachman explains that קרייתא זו הלילא the reading of the *megillah* is equivalent to reciting *hallel*.
- (c) Rava explains that *hallel* on Purim is not appropriate because b'nai Yisrael, after their deliverance from Haman's plot, were still subservient to Achashveirosh. In *hallel* it states n' הללו עבדי ה' Servants of Hashem, sing praises, which implies that the praises of *hallel* should be recited by those who are solely in the service of Hashem and not by those who are under the dominion of a foreign ruler.

The Meiri points out that there is a practical halachic difference between these reasons.

According to Rav Nachman who says קרייתא זו הלילא, if one is unable to read (or hear) the *megillah* on Purim, he is obligated to recite the standard text of *hallel* instead (since he is unable to fulfill the *hallel* obligation via the reading of the *megillah*).

The Meiri concludes that the halacha follows Rav Nachman and therefore rules that one who is unable to attend a *megillah* reading on Purim is obligated to recite *hallel*.⁶⁹

The Shaarei T'shuva⁷⁰ submits that since the sages never instituted the recitation of [the standard text of] *hallel* on Purim, it may not be recited even if one does not have a *megillah*. The Shaarei T'shuva writes, however, that it is

permitted to recite *hallel* without a *bracha* because *hallel* is comprised of passages from Tehillim and there is no restriction on reciting Tehillim. In conclusion he writes that if one does not have access to a *megillah* on Purim he should read the *megillah* from a chumash (if available) and also recite *hallel* without a *bracha*.⁷¹

דף טו. ותתחלחל המלכה מלמד שפירסה נדה

The megillah (4:4) states that when Esther was informed of Haman's conspiracy to annihilate her nation, התתלחל - the queen became frightened. Rav says that the term implies that she began to menstruate as a result of the fright.

The Ben Yehoyada questions the significance of this seemingly unnecessary, and unpleasant detail.⁷²

The *megillah* relates that Esther, intending to implore Achashveirosh to cancel Haman's decree, invited Achashveirosh and Haman to join her in a private banquet. The Gemara (15b) questions Esther's motive for inviting Haman to this private party.

The Vilna Gaon links the answer to both of these questions to a Gemara in Pesachim. The Gemara in Pesachim 111a states that a woman should not pass between two men and a man should not pass between two women. [Rav Papa says that if they do pass between, the remedy is to recite certain p'sukim (see Gemara and Rashbam ibid.).]

The Gemara adds that it is particularly dangerous if the woman passing between the two men is a niddah. If she is at the beginning of her menstrual period, one of the men will be harmed and killed as a result, and if she is at the end of her period she will cause them to quarrel. [In this case too, the Gemara says that one can ward off this danger by reciting a posuk, cf., Tosfos *ibid*.]

The Vilna Gaon⁷³ conjectures that Esther schemed to save her nation by passing between Haman and Achashveirosh during her banquet, thereby causing fatal harm to one of them (or causing them to quarrel).⁷⁴

דף טז: מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרב אחיו

At the end of the *megillah* it states Mordechai was elevated to serve as the highest minister in Achashveirosh's court, and he gained the approval of רב אחמי (most of his brethren). The Gemara infers from the fact that it does not state כל אחמי (all his brethren) that some of Mordechai's colleagues in the Sanhedrin did not approve of his ministerial post; they felt that it detracted too much time from his Torah study. The Gemara also deduces from another posuk that Mordechai's stature was lowered (with respect to his colleagues) because his public service detracted from his involvement in Torah study.

Rav Yosef derives from this 75 that גדול תלמוד באות הדול תלמוד - the study of Torah is more important than saving lives - for Mordechai was faulted for spending time at the king's court even though it was for the purpose of protecting the Jewish nation from harm and destruction.

The commentators wonder how to reconcile R' Yosef's rule (גדול תיית יותר מהצלת נפשות) with the rule אין דבר עומד בפני פיקוח נפש - there is no sin that stands in the way of saving lives [except for idolatry, adultery, and murder]. Indeed, the Shulchan Aruch⁷⁶ rules that charity funds that were designated for the advancement of Torah study (e.g., for a Yeshiva or Kollel) may be

12) בהגי חכמת שלמה על אוייח סימן תרפייז (מובא בספר ייתהלה ליונהיי, ועייש שהביא ביאור בזה בשם הגרייז קונטי בעניני חנוכה ופורים סייד בהגהייה). 13) סימן תרפייז סייה.

14 <u>דף ד</u> 14) וכן נראה דעת הרמביים ריש הלכות מגילה הלכה א' וב' (עייש במיימ סוף הל' ב' ובהג' מיימי סוף אות אי).

- 15) כן מדויק בריש תוס' כאן דטעם הבה"ג דאין נשים מוציאות אנשים משום דנשים אינן חייבת אלא <u>בשמיעה</u> ולא <u>בקריאה</u> כאנשים, עייש, וכ"כ הרא"ש כאן בסימן די ובתוס' בערכין דף ג., וע"ע ברמ"א סימן תרפ"ט ס"ב בשם המרדכי דאשה שקראה המגילה לעצמה מברכת <u>לשמוע</u> מגילה (ולא על <u>מקרא</u> מגילה).
- 16) ח"א סימן כייב סקייט, ועייש בריש הסיי שמפרש דעת הבהייג באופן אחר, ועייע באור שמח ריש הלכות מגילה משייכ לפרש דעת הבהייג.
- 17) ובמאירי לקמן בדף יד. כי דקיייל כרי נחמן, ועי לקמן שם שהבאנו בשם המאירי שאם היה במקום שאין לו מגילה שקורא את ההלל.
- 18) כלומר, ע"י קריאת האשה אין האיש יכול לצאת ידי חובת הלל שלו כיון שהיא פטורה מהלל, והנה ע' בספר המכתם לקמן בדף יד. שמבאר קרייתא זו הלילא משום דכשיקרא וישמע המגילה הוא יתעורר לתת שבח והודאה לה', מבואר דקריאת המגילה אינו אל ה"ת שיתעורר לומר הלל, ולפי"ז לכאו' אפי אם אשה פטורה מהלל מ"מ אין לפוסלה מלהוציא איש בקריאת המגילה דמ"מ האיש יתעורר לומר הלל ע"י קריאתה.
- 19] [לכאוי צ"ע מהא דקורין את ההלל <u>בליל</u> פסח, וע" מהרש"א לקמן דף יד. ד"ה קרייתא שהק' דכמו דקורין את ההלל בליל פסח וגם ביום יש ללמוד שיש חיוב קריאת מגילה גם בלילה, וקשה ליה להמהרש"א למה בגמ" לעיל בדף ד. בעינן דרשה לזה שקורין את המגילה בין ביום ובין בלילה].
- 20) ועל פי זה כתב שיש לפרש לשון הגמי בערכין דף ג. הכל כשרין לקרות המגילה, דלדעת הבהייג איריר בלילה שאז אשה כשרה להוציא אפיי אנשים (ואייצ לדחוק כמשייכ תוסי שם דרייל דנשים מוציאות רק נשים אחרות), והנה עי טורי אבן שמבאר דעת הבהייג דאנשים חייבים במגילה מדברי קבלה שהוא כעין של תורה משאייכ נשים אינן חייבות אלא משום סברת אף הן היו וכו, שהוא חיוב דרבנן, ועי שויית

diverted to pay a governor's tax because failure to pay the tax could lead to life endangerment for the Jews. Evidently, the *Shul*chan Aruch is of the opinion that *pikuach nefesh* takes precedence over all *mitzvos*, even over the mitzvah of *talmud Torah*. Since *pikuach nefesh* overrides Torah study it is difficult to understand why Mordechai, who was involved in saving lives, was faulted for interrupting his Torah study.

The Taz⁷⁷ answers that although one is obligated to interrupt his Torah study in the face of *pikuach nefesh*, it is a greater z'chus for one to study and not be faced with such a dilemma. The Chasam Sofer⁷⁸ explains that if one's Torah study is beloved to Hashem, Hashem would not present him with *pikuach nefesh* opportunities so as not to cause an interruption in his learning. The fact that Mordechai was confronted with the opportunity to save *Klal Yisrael* was construed by his colleagues as an indication that his involvement in Torah study was lacking.

Alternatively, the Ben Yehoyada suggests that Mordechai was not faulted for his part in the story of Purim (when he saved *Klal Yisrael* from certain death), but rather for accepting a high post in the government afterwards. Even though he intended to use his post to deflect any harmful decrees that might ensue, since there was no known danger or crisis at the time, a decrease in Torah study was not warranted.⁷⁹

ב חד

1) והא דתנינן לקמן בדף די (ומובא כאן בגמי) דחכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין משום שמספיקין מים ומזון לאחיהם שבכרכים, ע' בחי' הרשב"א ובשפ"א שם.

.י) בפרק קמא דיבמות סימן טי.

3) ותוסי ביבמות דף יד. דייה כי אמרינן כתב דבני הכפרים היו קורין לעצמן בכפריהם ביום הכניסה משום שדרכן היו לכנוס אז לביהכ"נ משום חיוב קריאת התורה.

4) אולם עי ריטב"א כאן שמבאר דמותר לבן עיר להוציא בן כפר וליכא בזה משום כל מי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים אלא דומה לדין אע"פ שיצא מוציא, ע"ש ביאור הדבר, ועי ספר תהלה לינה מש"כ לבאר יסוד הפלוגתא, וע"ע בקובץ הערות על יבמות סימן מ"ח ס"ק י"ד (ד"ה וקשה וד"ה אבל בירושלמי) בהגדרת בר חיובא לענין דין מי שאינו מחויב בדבר.

- 6) עי רמייא סיי תרפייז סייב שפסק דאין דוחין מצוה דאוי מפני מקרא מגילה אאייכ אפשר לקיים שניהם (וכ"כ הר"ן כאן), ועייש בט"ז סקייב שחולק וס"ל דמקרא מגילה קודמת לשאר מצות אפיי בכה"ג (וכ"כ בפסקי תוסי פ"ק דערכין אות י"ט).
 - 7) מובא בשמו בשויית בית אפרים סימן סייז.
- 8) [ויש להוסיף עוד דכיון דקריאת המגילה הוי תיית תו ליכא למילף דקריאתה דוחה שאר מצות (כמשייכ המרביים) דאולי תיית שאני דלא חשיב קריאת המגילה הפסק בכלל].
 - 9) (הלי תלמוד תורה) יוייד סימן רמייו סוף סייד.
 - .10) סימן סייח
- 11) ועייש ברשייש שתיי עוד דהבייע דהתלמידים כבר שמע המגילה ומיימ הרב צריך לבטל לימודן כדי לקרות המגילה לעצמו.

נובייק אוייח סימן מייא שמחדש דמדברי קבלה ליכא חיוב מגילה אלא ביום ולא בלילה והא דאמרינן כאן דחייב במגילה גם בלילה אינו אלא מצוה דרבנן בעלמא, היוצא מזה לכאוי דבהייג יודה דבלילה אשה יכולה להוציא איש (כמשייכ המרחשת), ודוייק.

(21) סימן תרפייט סקייו.

22) (ולא הביא טעמו), ועייע שם סקייה שכי דהטעם שאין לאשה להוציא אנשים משום כבוד הצבור ואפיי ליחיד אינה מוציא משום לא פלוג, ועי משנייב שם בשערי ציון שהביא בשם הקרבן נתנאל כאן דאין לאשה להוציא נשים רבות דזילא בהו מילתא.

<u>דף ה</u>

23) סימן תרפייח סקייכ.

24) רייל דהחיוב עשרה אינו משום דהוא חובת ציבור כקרהיית אלא משום פרסומי . ניסא ולכך אפשר דסגי בקטנים (ועי בהג׳ אשרייי כאן בשם האוייז שכבר חקר בזה) וכעין זה מצינו בר״ן בראש השנה דף כז: שמבאר דכיון דאינו חובת ציבור יכל לצאת אפיי אחורי ביהכיינ כיון שבמקום קריאתה יש שם עשרה ושמע ממקום שיש פירסומי ניסא, והנה יש לעורר דכאן מצדד המשנייב דגם קטנים מצטרפים ובסימן תרייצ סייק סייג נקט המשנייב <u>דלא מהני קטנים,</u> וצייע (ובאמת צייע בדברי המשנייב שם בסימן תרייצ דמצדד לחלק בין נשים דכי הרמייא שם דאולי מצטרפים, לקטנים דאינו בני חיובא. שהרי מקור דברי הרמייא הוא הגייא כאו על הראייש ובהגייא מבואר כמעט להדיא דאפיי מי שאינן בני חיובא (כקטנים) מצטרפים).

25) סימן תרפייח, וכן קייייל בשוייע שם סייז, ועי ריטבייא שהביא דין זה בשם בעל המאור (ותוספתא).

26) כייכ המשנייב שם סקייכ שיקראנו ביייג דוקא בקיבוץ עשרה (ועייש בשם המאירי דבדיעבד קורא אותה אפיי בלי יי), ועי בשוייע שם בפוסק דבכהייג (שלא בזמנה) יקראנה בלי ברכה משום דחש לאלו דסייל דבוהייו תו ליכא דין קריאה קודם יייד.

וכן קייייל בשוייע סימן תרייצ סעיף יייח דלכתחילה צריך לחזור אחר עשרה (27 בכהייג (בפורים משולש). אולם עי בפסקי תשובות שם אות 25 בשם שויית שלמת חיים סימן קייב וקייג ועוד אחרונים שחולקים על פסק זה וסייל דקריאת המגילה בערייש כשחל שושו פורים בשבת מיקרי זמנה ואייצ עשרה. ועייע בספר הנייל בסימו הנייל אות יי שהביא בשם הגרייז דאם קוריו כייא תוד מגילה עם השייצ לא חשוב כקריאה בצבור אלא צריך שיהא לכהייפ עשרה ששומעין מן השייץ, והביא שהחזוייא חולק וסייל דשפיר מיקרי קריאה בצבור אפיי אם כייא קורא בלחש עם השייץ, עייש, ולכאוי יש לעורר על דברי הגרייז דאייא לומר דלא מיקרי קריאה בציבור אאייכ יש עשרה שיוצאין ידי חובתן בקריאת השייץ שהרי יחיד היוצא לדרך גייכ צריך לקרותו בציבור הגם שהציבור אינן יוצאין אז ידי חובתן(.

עי פנייי שהקי דלכאוי רשייי מודה להראייש דצריך עשרה כשחל יייד בשבת דכן (28 משמע מתוך המשך הסוגיא דבכה"ג כשחל פורים בשבת הוי קריאתה בערב שבת שלא בזמנה, ועייש מה שתירץ.

197

29) בסוף הקדמתו לייאיסור והיתריי.

(30) משנת רבי אהרן (מאמרים ושיחת מוסר) חייא ריש מאמר ייעמלה של תורהיי לייט בדפי הספר). ועייע בבית הלוי עהיית שמבאר הפסוק עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות (תהילים סח-ל), דלשון שבי שייך על מה שזכה עייי עמלו, ולשון מתנה שייך לאוקמי גירסא שבא לאדם דוקא עייי סייעתא דשמיא.

11) ויש לבאר הפסוק עלית למרום דמתחילה עייי יגיעה זוכה לקצת ידיעת התורה שהוא כשבי, ואחייכ זוכה ליותר ממה שמגיע לו עייפ דרך הטבע ונעשה כמתנה (עי בית הלוי הנייל).

של מאחיו של בספר מעלות התורה מאחיו של (32) בפירושו על משלי טז-כו, וכן מובא הגרייא (מובא בתהלה ליונה).

197

(33) ברשייי משמע דצריך בי מיני אוכל, וברמביים פייב מהלי מגילה הטייו משמע דסגי בבי מנות ממין אחד (שכתב שם בי מנות בשר), אולם עי בערהייש סימן תרצייה סיייד שנקט דבעינן בי מינים דוקא אפיי לדעת הרמביים ובי מנות בשר שכי הרמביים היינו משני מיני בשר, ועי שם באשל אברהם שנסתפק בזה.

(34 משמע בדברי המג"א סימן תרצ"ה ריש ס"ק י"ב, דמקיים המצוה אפי כשנותן רק מנה אחד לבי ריעים כיון שנתן סך הכל בי מנות דלא אמרו בי מנות לאיש אחד אלא להקל, (אולם לא מצאתי מי שעמד על זה, וצייע), ועי בריין כאן דמשמע דבעינן דוקא בי מינים לאיש אחד כדי שיהא דבר חשוב, וכן מבואר בבייח, עייש.

35) פייב מהלי מגילה הטייו, ומובא בשוייע סימן תרצייה סייד, וזייל - כל המרבה לשלוח לריעים משובח (ונראה דכונתו על מי שמרבה לשלוח להרבה ריעים).

36) אולם עי ברמביים שם בפייב דמגילה הלכה יייז שכתב דמוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו. עייש וויש לעייו אי מיקרי משובח אפיי כשעבר על דין זה ומרבה יותר בשלוח מנות מבמתנת לאביונים). .37) סימן קיייא

.38) סימן תרצייה סייד.

.אוייח סימן קצייו

.40 אוייח סימן קמייא

דפת

14) ומבאר דטומאת ידים תלוי בקדושת ספיית משום דמבואר בשבת דף יד. דגזרו טומאה בכתבי הקודש כדי שישמור על קדושתה, ועייש עוד שמצדד דקריאת התורה גייכ תלי בקדושת הספר (והביא שכייכ בשויית המרביים), וממילא יייל דגם הרמביין פירש כן דעיקר מתני׳ איירי מדין קדושת הספר, וממילא ילפינן דס״ת שנכתב בכל לשון כשר לקרהיית כיון שיש בו קדושת הספר (וכן צייל לכאוי דמה שייך דין קרהיית בתפילין ומזוזות).

יואלף אלרי טבת בהספד על הגי רי וואלף מרייס חייא בדרוש לחי טבת בהספד על הגי רי וואלף (42 ברשות חתייס חייא בדרוש לחי \dot{p} איגר זייל (דף עי סוף טור די), ולהלן שם הביא כן גם בשם סי מאירת ישראל, ובדף פי סוף טור גי כייכ בשם ייספרי הזכרונות דברי הימיםיי.

מסכת אחר מסכת מובא בטושייע אוייח בסימן תקייפ, ובמסכת ספר תורה (נדפס אחר מסכת (42 עדיות) פייא הייח איתא - דהיום שכתבה <u>שבעים</u> זקנים את התורה ליונית לתלמי המלד היה קשה לישראל כיום שעשו את העגל שלא היה יכול להתרגם כל צרכה.

(43 הנייל (וקצת דבריו מובא כאן בחיי חתייס השלם).

197

- .(44) הלי בית הבחירה פייו היייד וטייו (עייש בראבייד שחולק).
- (מובא מובא חייב סימן תמייט (מובא בזה") עי שויית אבנייז יוייד חייב סימן תמייט בייעל הדףיי עמייס תמיד דף כח).
 - .46) קונטרס דרישת ציון וירושלים (נדפס בספר שאילת דוד קודם השויית).
- 47) דאין מקריבין אלא על מקום המזבח שהוא מכוון ביותר כדמבואר ברמב"ם בריש פייב מהלכות ביהבייח.
- 48) עי רמביים הלי ביהבייח פייב הלכה א-ד שמבואר דצריך נביא לבנין מזבח, אולם עי במאירי בשקלים דמשמע דלמייד דסייל מקריבין אעייפ שאין בית הייה שמקריבן
- 49) עי שויית חתייס יוייד סימן רלייו שכי שמותר לסמוך על החזקה בענין זה ומשמע שם דסבר דמותר להקריב קייפ בזהייז.
- (50) ווטעם זה בלחוד אינו מספקת לקרבנות צבור וקרבן פסח דאמרינן לגבייהו טומאה הותרה בציבור, אולם עי שם שכי דאפיי קייפ אייא להקריב דסבר דבלי הציץ טומאה אינו אלא <u>דחויה</u> בצבור, ולא הותרה לכתחילה, ועי שויית חתייס יוייד סימן
- יבמות דף ו. דייה ובזה יובן, וכעין זה כי הנציייב בהעמק דבר פרשת בחוקותי (כו-לא), אלא דהנציייב כתב עפייז דכל הקרבנות דכתיבי בהו ייריח ניחוחיי אין מקריבין אחר החורבן חוץ מקרבן פסח דלא כתיב ביי ריח ניחוח (משמע דרייס דאסור להקריבן, ולפי"ז צ"ל דהא דכתיב מקריבין אע"פ שאין בית לא אזיל אלא על קרבן פסח.

דף יא

- (מובא מכייכ בספר מנות הלוי בשם מדרש לקח טוב ובשם רי משה ןי תיבון (מובא בתהלה ליונה), וכייכ המהרייל באור חדש, וכן בריייף על העין יעקב כאן (ולענין ידיעה שהארץ כדורי כבר כייכ הבעל המאור ברייה דף כי, וכן מבואר בזוהר כמשייכ שם הפנייו).
 - .(פייא חי).
 - .(מובא כאן בספר תהלייי). על מגייא ב-ז

דף יב

.55) באור חדש (עמוד נייח), מובא בתהלה ליונה.

- .56 חייא דרוש גי עמוד סייד.
- 57) שיר השירים רבה ז-ט.
- .ז-עי תרגום יונתן אסתר א-ז.

דף יג

- 29) שהרי משה לא היה יתום ממש דאבותיו היו היימים. ועי שפתי חכמים שמבאר דכיון שנעזב מהן (כשהיה בבית פרעה) חשוב כיתום והגמי יליף מכח קייו דכייש המגדל יתום ממש הוי כאילו ילדו (אולם צעייק על השפתי חכמים וגם על עיקר ילפותא דאולי בתיה שאני כיון שהצילתו מן הנהר ולכך חשוב כאילו ילדו, אבל מה הראיה שכל המגדל יתום גייכ חשוב כאילו ילדו, עי לשון העמק דבר שמות ב-י).
- 60) צעייק למה ממרחק יביא לחמו מלישנא דקרא בדברי הימים, הלא כתיב שם - בשמות ב-י - ותבאהו לבת פרעה <u>ויהי לה לבן</u> וגוי (וזייל הנציייב שם בהעמק דבר משום שהצילתו מן המיתה וגם גדלתו נחשב כאלו ילדתו).
- . בשוייע אבהייע סימו אי סעי אי. 26) עייש שעושה תליי בזה לפלוגתת טייז ופרישה יוייד רי סיי רמייב. דהפרישה סבר
 - שם דכל דבר המוקש אינו שוה לגמרי אל המקיש והט"ז סבר דשוה לגמרי. .63) מובא בשוייע חויימ סוייס מייב ברמייא
 - .64) עייש בפתיית
 - .65) שויית חתייס אהייע ריש סימן עייו דייה הנה ראשון (עייפ הגי מיימני הנייל).
- 66) סימן לייג (מובא בשמייב על קצשייע סימן כייג סקייט), ועייש שתמה עליו השמייב מהא דלא הזכיר כלום מדברי הגי מיימני וחתם סופר הנייל.
 - .67 אוייח סימו קסייד.
- (68) עייע בחכם צבי סיי צייג (מובא במשנייב סיי נייה סוסייק די) שמצדד להוכיח מכאן . דייגולםיי יכול להצטרף למנין כיון דמסתברא דמי שעשאהו מיקרי אביו ואייכ חשוב כילוד אשה עייש (וצייב).

די יד

- (69) עי שויית חתייס אוייח סימו קצייב ומה שהשיב עליו שויית בית שערים אוייח סיי

לומר הלל אוייח סימן תרצייג סעיף גי (ועייש בשם הברכי יוסף שמצדד שלא לומר הלל משום דהלכה כרבא, ועי מגייא שם שלא הביא טעמא דרב נחמן ועי פרמייג אייא סקייב שמסיק דאין לומר הלל משום לא פלוג).

. 71) וכן פסק שויית כתב סופר אוייח סימן קיימ דמי שאין לו מגילה יש לחוש לשיטת המאירי ויקרא הלל בלי ברכה, ועייע שויית תשובה מאהבה חייא סימן מייה ובשויית שיבת ציון סימן כייב, ועייע מה שהביא האורחות חיים (ספינקא) שם בסימן תרצייג סקייז בענין זה -ועייע תהלה ליונה בריש דף ב. דייה כפרים בשם הגי חכמת שלמה על או״ח סימן תרל״ט ס״ה שהקי האיך כפרים מקדימים ליום הכניסה דבשלמה תקנו שיוצאין בזה ידי חובת מגילה אבל האיך יוצאין ידי חובת הלל לפני יום פורים, ומציין גם ספר ייברכת רפאליי סימן יייד.

יופי (זבשעת ימי נידות נתמעט יופי (דרכו של עולם דבשעת ימי נידות נתמעט יופי (דרכו של עולם דבשעת ימי נידות נתמעט יופי האשה ואעפייכ אסתר מצאה חן בעיני אחשורוש.

73) קול אליהו אות קמייב.

. 74) לא היתה המשתה עד כמה ימים אחר שפירסה נדה (שהרי לא הלכה לאחשורוש עד יום גי של התענית) ויתכן שהיתה אז בסוף נדתה וממילא צ"ל דכוונתה היתה לעשות מריבה ביניהם (ועי בגמי דר"א אמר פחים טמנה לו וכו' ואולי הפח דקאמר ר"א היינו שנתכוונה לטצדקא זו לילך בין שניהם כדי לגרום מיתה לאי מהם או עכייפ לעשות מריבה ביניהם).

דף שז 775 הרי"ף בעין יעקב מבאר דהראיה אינו אלא מפסוק השני (דמנה מרדכי אחר חמשה) ולא מפסוק ראשון מהא דכתיב <u>רב</u> אחיו, דאי מהתם י"ל דאולי סברת הרבים נכון וא"א למילף ולא מפסוק ראשון מהא דכתיב <u>רב</u> אחיו, דאי מהתם מדעת המיעוט שפירש ממנו, אבל מפסוק השני מוכח דצדקו דעת המיעוט.

. יוייד סימן רנייא סעיף יייד

.יג טור אי. דרשות לפרשת זכור עמוד קצייג טור אי. . 79) ועייע במשנת רי אהרן חייא עמוד כייו, ועי בתהלה ליונה מה שמציין עוד בענין זה.

97	This Al Hadaf was made possible by the following daf dedications	
1'	This Al Hauai was made possible by the following dai dedications	

ב	* לזיינ אסתר בת רי חיים זייל	. כא שבט F	Fri
	לזיינ הרב אריה דוב בן אברהם אליעזר הוס זייל * - ממשפחת עדעלשטיין		111
ړ	* לזיינ שעפטל יקותיאל בן חיים הלל בירן זייל	כב שבט	שבת
٦	מאת משפחת נומאן MALVIAN NEUMAN * לזיינ מלכה רייזל בת יהודה עייה	- כג שבט	Sun
	* לזייג ישעיה משה בן חיים זייל ; by his wife, and son Noach Kramer		Sull
'n	* לזיינ אבי מורי הרב חיים יוסף בן הרב משה וויינברג זייל	כד שבט	Mon
١	* זייל Shamilzadeh לזיינ אבי מורי שמואל בן שמאי	כה שבט	Tue
7	* אייל; by his children לזיינ החבר אלכסנדר בייר אורי;	כו שבט	Wed
ח		כז שבט	Thrs
υ		כח שבט	Fri
,	* לזיינ חנה בת רי שלמה זלמן זייל	כט שבט	שבת
* לזיינ הרב אברהם שלמה בן יהושע פאליק גרינוולד זייל		ל שבט	Sun
In memory of REB SIDNEY GREENWALD; by his children, grandchildren & great grandchildren			
יב	לזיינ רבקה בת נחום קנול זייל (יאייצ בי אדר א')	א אדר	Mon
יג	* לזיינ מתלה מלכה בת שלום יצחק זייל	ב אדר	Tue
יד	Vann איינ לאה פיגא בת רי יעקב זייל LEAH VANN *- מאת בנה שמואל	ג אדר	Wad
	* לזיינ חנה ריווא בת שמואל זישא זינגער זייל		Wed
טו		ד אדר	Thrs
טז	* לזיינ אהרן שמואל בן אליעזר זייל In memory of AARON FEINERMAN on his 4th <i>Yartzeit</i> - by his sister Ricki	ה אדר	Fri

יום

Cong. Al Hadaf P.O. Box 791 Monsey, NY 10952 Ph. & Fx. 845-356-9114 cong_al_hadaf@yahoo.com

(c) 2007 Not to be reproduced in any form whatsoever without permission from publisher. Published by; Cong. Al Hadaf/ P.O. Box 791/ Monsey, NY 10952. Rabbi Zev Dickstein - Editor. For subscription, dedication, or advertising information. contact the office at 845-356-9114, Email:cong_al_hadaf@yahoo.com, or go to www.alhadafyomi org

^{*} Denotes Yartzeit